

Position Paper Rondetafelgesprek Tweede Kamer Economische gevolgen stikstofproblematiek

1. De impact van de stikstofmaatregelen op de economie van Brabant is enorm.

In provincie Noord-Brabant wordt de stikstofproblematiek al jaren serieus opgepakt. Zo is eerder al gekozen voor een beleidsaanpak die innovatie stimuleert en stikstofdepositie omlaag zou brengen middels het stellen van emissie-eisen aan stallen. Ook de eerder aangekondigde natuurherstel én stikstofreducerende natuurherstelmaatregelen vanuit het Rijk leiden (nog) niet tot de gewenste daling van stikstofdepositie op kwetsbare natuur. Na verscheidene uitspraken van de Raad van State is de beleidsruimte van landelijke en provinciale overheid met betrekking tot de bescherming van de natuur juridisch gezien verder verminderd: steeds duidelijker wordt dat de rechter beleid toetst op daadwerkelijke effecten van depositiedaling op de kwetsbare natuur. Omdat deze feitelijke depositiedaling uitblijft en daarmee de natuurkwaliteit te lang te sterk onder druk staat, voldoet de overheid niet aan haar wettelijke taak. Om in het stikstofdossier beleidsruimte te 'verdienen', is eerst en vooral een gerealiseerde, forse, depositiedaling en natuurherstel nodig die bijdraagt aan natuurkwaliteit. Opgeteld hebben we het over een bijzonder ingrijpende transitie, die ook ecologische eisen en grenzen stelt aan gewenste economische en maatschappelijke ontwikkelingen.

Met het uitkomen van de Kamerbief van 10 februari heeft het kabinet voor zowel de landbouw als voor niet-landbouwsectoren indicatieve reductiedoelen voor 2030 vastgesteld. Hiermee kan depositiedaling ten behoeve van ecologisch herstel gerealiseerd worden. In het stikstofdebat gaat veel aandacht naar de agrarische sector, gezien het aandeel van de landbouw in de totale binnenlandse stikstofemissies. Zo is in Brabant de agrarische sector verantwoordelijk voor bijna twee derde van alle stikstofuitstoot (65,4%). In vergelijking: de uitstoot van de overige sectoren zijn: (weg)verkeer 21,6%, industrie 4%, handel, diensten en overheid 1,8%, energie 1,4%, afval 1,2% en consumenten 4,3%. De uitstoot van het reguliere bedrijfsleven is dus in vergelijking tot de andere sectoren beperkt en de totale te behalen stikstofwinst binnen deze sectoren is dan ook lager vergeleken met landbouw en mobiliteit (Bron: Aerius Monitor 2023).

Aan de andere kant is de impact van de stikstofproblematiek wel heel groot op ons reguliere bedrijfsleven. Brabant heeft een sterke, internationaal concurrerende en innovatieve economie waarmee we vooral met ons stuwend MKB, start-ups en scale-ups bouwen aan de economie van morgen. Voor een deel van deze bedrijven is stikstofruimte voor uitbreiding of verduurzaming essentieel. Zonder deze ruimte komen zij tot stilstand en valt uiteindelijk de Brabantse economie stil. Om dit verder in perspectief te plaatsen: er zijn 18.000 banen in de landbouw met een toegevoegde waarde¹ van drie procent aan de Brabantse economie. In de industrie zijn er 184.600 banen met een toegevoegde waarde van twintig procent. De sector handel, diensten en overheid, waaronder het grootste deel van het reguliere bedrijfsleven valt, is goed voor 1.007.400 banen en heeft een toegevoegde waarde van 63 procent² (Bron: CBS). Kortom, het verschil in stikstofuitstoot van de sectoren is enorm, net als het significante verschil in toegevoegde waarde en banen in onze provincie. Economisch gezien vertegenwoordigt daarmee dezelfde stikstofruimte in de industrie en het reguliere bedrijfsleven dus een hogere waarde dan in de agrarische sector.

¹ Dit is de totale waarde van de geproduceerde goederen en diensten, minus de waarde van wat er bij de productie is verbruikt (CBS).

² Er wordt hier gekeken naar het aantal banen en toegevoegde waarde per sector volgens definitie CBS. Hierin wordt de keten met toeleveranciers en dus de indirecte banen en toegevoegde waarde niet meegenomen. Als er wordt gekeken naar de totale keten behorende bij het landbouw- en voedselsysteem gaat het over 90.000 banen en een toegevoegde waarde van 16 miljard euro (Beleidskader landbouw en voedsel 2030).

Dit betekent overigens niet dat deze sectoren niet evenredig naar uitstoot bij moeten dragen in de reductie, maar wel dat er ook evenredigheid in het debat geplaatst dient te worden en de industrie en het bredere MKB een substantieel onderdeel moeten worden van de aanpak en oplossingen van de stikstofproblematiek, en uiteindelijk ook richting de vergunningverlening. Tot op heden is binnen de landelijke aanpak industrie voornamelijk de focus geweest op de (clusters van grootste bedrijven en) piekbelasters. Het reguliere bedrijfsleven is nauwelijks een integraal onderdeel van de stikstofaanpak en voorgenomen interventies geweest, of het ontwikkelen hiervan. In Brabant wordt deze nu deels meegenomen in de Grote Oogst aanpak, maar hier zijn landelijk nog geen kaders of regelingen voor. Iedere individuele MKB'er stoot in verhouding nauwelijks stikstof uit, maar ervaart wel de negatieve effecten bij het aanvragen van een vergunning. Een landelijke aanpak specifiek gericht op de industrie en de industriële piekbelasters is aangekondigd door het Rijk, maar tot op heden zien we hier nog geen duidelijkheid over.

2. De kamerbrief aanpak piekbelasters is een kentering in het debat waarbij de impact op de industrie ook een plaats krijgt.

De industrie begint onderdeel te worden van het debat en de aanpak zoals in de kamerbrief Piekbelasters en de aanpak piekbelasters. Het gaat vooralsnog om een indicatieve sectorale doelstelling in emissiereductie, en een bijdrage aan de ambitie om in de piekbelasteraanpak tot een reductie te komen van ordegrootte van 100 mol (streefwaarde) voor alle sectoren tezamen.

De aanpak richt zich hierbij op de bedrijven met de grootste depositie op Natura 2000 gebieden (depositievracht) en telt mee voor de regionale stikstofopgave. Dit gaat dan landelijk uiteindelijk om totaal 3000 (voornamelijk landbouw) bedrijven, waarvan er 35 onder de industriële sector vallen. Voor deze en de overige industriële bedrijven zal de reductie met name behaald moeten worden door verduurzaming en hiervoor wordt de koppeling met de klimaatopgave dan ook benadrukt. Voor de te behalen reductiedoelstellingen in de industrie is er verder sprake van maatwerk voor de piekbelasters. Er is momenteel geen aanpak bekend voor het reguliere bedrijfsleven. Verdere uitwerking is noodzakelijk om ook het reguliere bedrijfsleven te betrekken.

3. Industrie krijgt te maken met tweede orde stikstofeffecten door vertraging uitbreiding elektriciteitsnet

De industrie is al volop gestart met verduurzaming. Hierbij wordt aardgas als energiebron, waarbij stikstof vrij komt, gedeeltelijk of geheel vervangen door elektriciteit. Dit vraagt om uitbreiding van het elektriciteitsnet. De vraag naar elektriciteit groeit zo snel, dat uitbreiding van middenspannings- en hoogspanningsstations nodig is en dat soms ook extra ondergrondse 150 kV leidingen nodig zijn. Sinds de Porthosuitspraak is een vergunning nodig voor de stikstofdepositie in de aanlegfase, dus ook bij uitbreiding van het elektriciteitsnet. Dit gaat ten minste tot forse vertraging leiden in de noodzakelijke uitbreiding van het elektriciteitsnet. Hoe groot de gevolgen precies gaan zijn, hebben we op dit moment nog niet in beeld. Wel weten we dat bijvoorbeeld in de regio De Kempen en de regio Helmond nu al een groot capaciteitstekort op het elektriciteitsnet speelt. De vele high tech maakindustrie in deze regio's stoot zelf geen of beperkt stikstof uit. Maar gezien de nabijheid van diverse Natura 2000 gebieden is er een groot risico dat de industrie in deze regio's te maken gaat krijgen met beperkingen in hun vestiging, groei en verduurzaming doordat het elektriciteitsnet vertraagd uitgebreid kan worden door de stikstofbeperkingen.